

SPRAWOZDANIA

KOŁA C. K. KONSERWATORÓW I KORESPONDENTÓW
GALICYI WSCHODNIEJ.

TEKA tom III.

LISTOPAD 1903 — LUTY 1904.

Nr. 14 — 17.

SPRAWY BIEŻĄCE.

Sekcja H. (Zabytki historyczne).

Przebudowy cerkwi we wschodniej Galicyi.

W ostatnich czasach otrzymuje Koło bądź to od c. k. Starostw, bądź też od ks. proboszczów coraz częściej wiadomości o zamierzonym usunięciu lub przebudowie cerkwi wiejskich, dla pozyskania miejsca pod budowę nowych. W szczególności doniosło nam:

c. k. Starostwo w Złoczowie i ks. proboszcz w Rykowie o zamierzonym rozebraniu cerkwi w Rykowie,

ks. Hordyński z Kulczycy o zamierzonym usunięciu starej cerkiewki tamże (z dołączeniem fotografii), co wszakże wedle doniesienia c. k. Starostwa w Samborze ma nastąpić dopiero w r. 1905,

c. k. Starostwo w Czortkowie o zamierzonym rozebraniu cerkwi w Rosochaczu i

c. k. Starostwo w Kamionce strumiłowej oraz tamtejszy Wydział powiatowy o projektowaniu zburzeniu cerkwi w Wolicy derewlańskiej.

Oczywiście, Koło nie może z miejsca swej siedziby wydawać ostatecznej opinii o wartości artystycznej lub historycznej zabytku, tembardziej że samo doniesienie nie daje do tego odpowiedniego substratu; fotografie zaś, jakkolwiek zawsze bardzo pożądane, ułatwiają tylko ogólnikowe zorientowanie się w cechach architektury, w niczem zaś nie wyjaśniają historycznego inwentarza cerkwi. Wynika stąd, że dla ostatecznego orzeczenia czy dana cerkiew może być bezwzględnie usunięta, czy nie, koniecznym jest poprzednie oglądnięcie jej i jej przynależności na miejscu. We wszystkich też powyższych wypadkach zwróciło się Koło do właściwych c. k. Starostw z prośbą o zarządzenie, aby z usunięciem wspomnianych cerkwi wstrzymano się do wiosny r. 1904 tj.

do czasu, gdy Koło będzie mogło przez swego delegata zbadać rzecz na miejscu; tembardziej że zima jest nawet dla robót demolacyjnych naturalną przeszkodą.

Felsztyn: Wydział krajowy odstąpił Kołu do zbadania petycję sejmową Komitetu parafialnego w Felsztynie o subwencję krajową na odrestaurowanie dachu kościoła tamtejszego.

Wiadomo powszechnie, jak cenne są wszelkie historyczne zabytki tej miejscowości, związanej ściśle z dziejami sławnego a wygasłego już dawno rodu Herburtów, którego członkowie fundowali też w XVI. w. wspomniany kościół. Ponieważ więc nadpsucie jego dachu może już w najbliższym czasie odbić się bardzo niekorzystnie na ściennych i sufitowych malowidłach kościoła, rychłego zaś uzyskania subwencji krajowej od Sejmu, który niewiadomo kiedy się zbierze, spodziewać się nie można, przeto Koło postanowiło, — nieustając w dalszych staraniach u Wydziału krajowego i Sejmu o pozyskanie odpowiedniego zasiłku, — odnieść się jak najrychlej z prośbą do miejscowego Komitetu parafialnego o doraźne przynajmniej zarządzenie złemu, równocześnie zaś także do ks. biskupa Pelczara, znanego z swej ofiarności na cele budowy nowych lub odbudowy starych kościołów, o dorywcze przeznaczenie odpowiedniej kwoty na naprawę dachu kościelnego w Felsztynie. *(Kons. Dr. Papée.)*

Okopy św. Trójcy. Bramy forteczne w Okopach św. Trójcy będą prawdopodobnie odrestaurowane już z wiosną r. b. Restauracji tej dokona we własnym zarządzie Wydział krajowy, który zarazem w bramach tych mieszkania dla drożników krajowych utworzyć zamierza. W sprawie tej ważyły się argumenty przechylając raz decyzję na stronę bezwarunkowego utrzymania zabytkowego charakteru bram, zatem z wykluczeniem mieszkań, które mogłyby zatrzeć cechy ich historyczne na rzecz przedmiotu użytkowego: z drugiej strony zaprzeczyć się nie da, że pozostawienie bram

choćby odrestaurowanych, na przyszłość ich własnemu losowi, odbiłoby się na nich bardzo niekorzystnie i zniewoliłoby Koło w niedługim czasie do czynienia ponownych starań o restaurację i zebranie odpowiednich funduszków. Sądźmy więc, że zastrzegając sobie u Wydziału krajowego utrzymanie możliwie wszystkich cech zabytku historycznego przez zaniechanie bielienia lub tynkowania bram oraz uwydatnienie otworów strzelnicowych, — a zarazem nie sprzeciwiając się utworzeniu w nich mieszkań, jako wypróbowanego środka konserwacyjnego, obraliśmy pośrednią, a w tym wypadku najlepszą drogę.

Fundusze na tę restaurację są w zupełności zabezpieczone. Sejm bowiem w ciągu ubiegłej sesji przyznał na ten cel subwencję w kwocie 4.000 koron. Wydział krajowy zaś uwzględniając zamierzone utworzenie mieszkań dla drożników krajowych, również 4 000 koron przeznaczył.

Odnowienie kościoła w Okopach św. Trójcy jest już zupełnie niemal wykończone. Brak jeszcze niektórych urządzeń adaptacyjnych (dzwonnicy, ławek, organów, przyborów kościelnych), brak też odpowiednich na nie funduszków. Koło poparło wprawdzie wniesioną w ciągu ubiegłej sesji sejmowej petycję komitetu budowy kościoła o subwencję; mimo to Sejm nie powziął jeszcze ostatecznej decyzji. Nie wątpimy jednak, że na najbliższej sesji petycja ta, w uwzględnieniu pięknego i ważnego celu, będzie załatwiona przychylnie.

(Kons. Dr. Finkel).

Sambor: Na ratuszu samborskim znajduje się szereg medalionów królów polskich, dzieło dawnych czasów; medaliony te są dziś grubo nałożone wapnem i tynkiem, który je szpeci, bo nawet utrudnia wydobycie pierwotnego stanu rzeźby i rozpoznanie rysów portretowych. Przed kilku laty zauważył je ówczesny Prezes Koła p. Dr. Władysław Łoziński i prosił wówczas burmistrza miasta Sambora o wydanie odpowiednich zarządzeń celem ich odczyszczenia i przywrócenia do pierwotnego stanu. W ostatnich czasach Koło ponowiło tę prośbę.

Sekcja III. (Archiwa).

Lwów: Korespondent c. k. komisji centralnej Dr. Józef Korzeniowski otrzymał od c. k. Namiestnictwa pozwolenie na czynienie poszukiwań w archiwach c. k. powiatowych władz politycznych, i w ten sposób zgromadze-

nia materiału dla spodziewanego utworzenia krajowego archiwum c. k. Namiestnictwa.

Delatyn: Archiwum Zarządu dóbr państwowych, które zwiedziłem 28. lipca 1903. ma dla historii okolicy tamtejszej pewne znaczenie. Znajdują się w niem rozmaite pisma procesowe z XVII. i XVIII. wieku, które podają streszczenia lub kopie dawniejszych dokumentów, jużto na podstawie oryginałów, jużto na podstawie ksiąg grodu halickiego. Z tych cenne są wzmianki o takich nieznanach dokumentach, których data poprzedza rok zaczęcia się aktów halickich t. j. r. 1435. N. p.: „Swidrigellonis, delegati regis Poloniae in causa inter cives Colomyienses et Procopium Teptuchowicz decretum. Kolomyia d. dom. post Ass. B. Virg. 1424“. Jednakże pożądane być mogą także niektóre streszczenia lub kopie dokumentów późniejszych ze względu na to, że akta grodu halickiego przechowały się w stanie wielce defektywnym. Zresztą natrafiłem także na inwentarz kościoła nadwórnianńskiego z r. 1837, który zapisuje, że kościół ten zbudowany był z drzewa przez Pawła i Mik. Kuropatwów w r. 1599, uległ zniszczeniu w r. 1609, a ponownie był założony i wymurowany w r. 1713 przez Helenę Bełżecką (Pirawski i Szematyzm podają mniej szczegółów albo odmiennie). Akta te powymował z szopy źle utrzymanej i zaciekającej, w której archiwum jest umieszczone, p. K. Notz, delegat grona konserwatorów, i przeniósł je do pokoju biurowego. Należałoby sprawdzić, czy w szopie, wśród registratury z XIX. w. nie znajdują się jeszcze jakie akta dawniejsze i wezwać Zarząd, aby wszystko to odesłał do archiwum bernardyńskiego czy też innego zbioru naukowego, albo też aby przynajmniej utrzymywał te archiwalia w lokalu urzędowym w osobnej szafie.

(Kons. Dr. Papée).

(NB. W tej sprawie Koło odniosło się do c. k. Biblioteki uniwersyteckiej we Lwowie z prośbą o zajęcie się przeniesieniem tych archiwaliów do zbiorów bibliotecznych).

POMNIKI HISTORYCZNE

w budżecie krajowym na r. 1904.

W ciągu ostatniej sesji uchwalił Sejm jako Rubr. VI. budżetu krajowego za r. 1904 wydatki na „Pomniki historyczne“ w łącznej kwocie 91.240 kor. W poszczególnych pozycjach przedstawiają się te wydatki jak następuje:

Poz. 175. Na utrzymanie kancelaryj konserwatorskich we Lwowie i w Krakowie, sporządzanie i publikacje naukowych i urzędowych spisów pomników znajdujących się w naszym kraju 8.000 kor.

Poz. 176. Badanie i ocalanie zabytków starożytnych piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie 1.000 „

Poz. 177. Dla Muzeum narodowego w Krakowie:

a) stała subwencya 3.000 „

b) na reorganizację adaptację i rozszerzenie Muzeum Narodowego II. rata z przyznanych 30.000 kor. na lat 5 po 6.000 „

Poz. 178. obejmuje wydatki na krajowe Archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie w łącznej kwocie 24.320 „

Poz. 179. Na restaurację kościoła katedralnego na Wawelu IX. rata roczna z przyznanej na lat 10 subwencji 200.000 kor. po 20.000 „

Poz. 179 a. Komitet parafialny kościoła WW. Świętych w Krakowie na restaurację kościoła św. Piotra i Pawła w Krakowie 4 000 „

Tem samem załatwioną zostaje petycja l. 2075. Nadto wniosła komisya: Wysoki Sejm raczy uchwalić: Poleca się Wydziałowi krajowemu wdrożenie rokowań z c. k. rządem celem wyjednania subwencji rządowej na restaurację pomienionego kościoła.

Poz. 180. Komitetowi budowy pomnika Ad. Mickiewicza we Lwowie, IV. rata z przyznanych 20.000 kor. na lat 5 po 4.000 „

Poz. 181. Konwentowi PP. Klarisek w Krakowie na restaurację kościoła św. Andrzeja z przyznanych 4.000 kor. IV. (ostatnia) rata roczna 1.000 „

Poz. 181 a. Zgromadzenie OO. Augustynów w Krakowie, na restaurację kościoła św. Katarzyny jednorazowo 2.000 „

Petycję do tej pozycji l. 2.229 przekazała komisya Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Poz. 182. Na restaurację kościoła katedralnego obrządku łaciń-

skiego w Przemyślu z przyznanych 10.000 kor. w pięciu ratach rocznych IV. rata 2.000 „

Poz. 183. Na konserwację zamku w Olesku 600 „

Poz. 184. Na restaurację kościoła farnego w Krośnie druga połowa z przyznanych 5.000 kor. 2.500 „

Poz. 185 a. Na restaurację bram fortecznych w Okopach św. Trójcy 4.000 kor. w dwóch rocznych ratach; z tych I. rata 2.000 „

Tem samem załatwioną zostaje petycja l. 2.224.

Poz. 186. Na restaurację starożytnego ołtarza w kościele OO. Bernardynów w Rzeszowie jednorazowo 600 „

Poz. 187. Na restaurację kościoła OO. Franciszkanów w Krośnie I. rata z subwencji 12.000 kor. płatnych w VI. ratach rocznych od r. 1904 2.000 „

Poz. 188. Na dalszą restaurację kościoła Bożego Ciała w Krakowie, I. rata z subwencji 12.000 kor. płatnej w 4 ratach rocznych od r. 1904 3.000 „

Poz. 189. Na restaurację zabytków w kościele św. Mikołaja w Krakowie 1.500 „

Poz. 190. Szaraniewiczowej Annie, wdowie po c. k. konserwatorze i profesorze uniwersytetu, jednorazowo 720 „

Nadto uchwalił Sejm:

Petycję Najprz. ks. Arcybiskupa Józefa Teodorowicza o zapomogę na odnowienie katedry orm. kat. we Lwowie l. 2.256 przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i wstawienia odpowiedniej kwoty w preliminarzu na r. 1905.

Petycję l. 1993 Ordynaryatu biskupiego rz. kat. w Przemyślu o subwencję na restaurację kościoła pojezuickiego, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania, przeprowadzenia rokowań z c. k. rządem, celem wyjednania odpowiedniego zasiłku z funduszków państwowych i do wstawienia odpowiedniej kwoty w preliminarzu na r. 1905.

Petycję l. 1874. komitetu odnowienia kościoła rz. kat. w Mościskach, ks. Józefa Wahulewicza w Felsztynie l. 2768 o subwencję na pokrycie dachu kościoła, ks. Dra Łogi w Szemianówce l. 2651 o subwencję na restaurację malowideł ściennych w kościele, komitetu budowy kościoła św. Trójcy w Oko-

pach, l. 2783. o subwencję na restaurację kościoła, Koła c. k. konserwatorów zabytków starożytnych w Galicyi wschodniej o subwencję na dokończenie restauracji historycznych obrazów w Żółkwi, l. 2757. komitetu restauracyjnego kościoła św. Anny w Krakowie, l. 2801 o zapomogę na restaurację fasady kościoła, Grona konserwatorów Galicyi zachodniej, l. 3073 o subwencję na wydawnictwo przygotowawcze do restauracji zamku król. na Wawelu i petycję l. 3280 gm. m. Krakowa o subwencję na restaurację wieży kościoła N. M. Panny przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania.

Petycję komitetu parafialnego w Brzozowie l. 919/02 przekazuje się do zbadania i sprawozdania. Nad petycjami l. 2364 zwierzchność gminy izrael. w Leszniowie o dalszą subwencję na konserwację synagogi i Juliusza Dutkiewicza, fotografa w Kołomyi o przyznanie stałego zasiłku, przeszedł Sejm do porządku dziennego

KOMUNIKATY.

Doc. Uniw. lwowskiego Dr. Hadaczek zrobił dwie wycieczki archeologiczne: do Niesłuchowa i Jesiorowa koło Podchorzecz; rozkopał starożytne piece i groby płytowe dawnego cmentarzyska i znalazł w Niesłuchowie wiele przedmiotów (wyrobów ceramicznych, pochodzących z epoki rzymskiej), które złożył w Muzeum hr. Dzieduszyckich we Lwowie. Bliższe szczegóły o wynikach tych ciekawych wycieczek podał p. Dr. Hadaczek w osobnym artykule, który będzie umieszczony w najbliższym tomie „Teki“, obecnie już przygotowywanym.

Dla poparcia prośby o interwencję u władz centralnych w Wiedniu, zmierzającą do odrestaurowania budynku sądowego w Samborze, przesłało Koło c. k. Komisji centralnej fotografie tego budynku sporządzone przez miejscowego fotografa. W sprawie tej raczył nam pośredniczyć Prezydent sądu samborskiego c. k. Radca Dworu p. Andrzej Janowski, za co Mu z tego miejsca serdecznie składamy dzięki.

Na restaurację zamku w Olesku przyznał Sejm w ciągu ubiegłej sesji subwencję krajową w kwocie 3.000 koron, skutkiem czego roboty będą podjęte już w r. 1904.

Zjazd c. k. konserwatorów i korespondentów obu części kraju odbędzie się w czasie Zielonych Świąt r. 1904 w Przemyślu; przygotowane są wykłady, sesje i wycieczki w okolicę (Krasieczyn, Moczarady, Balice, Felsztyn).